

ban, de sok minden egyébre is. Az ex libris készítése, majd gyűjtése valójában a XIX. sz. végén, a XX. sz. legelején vált igazán népszerűvé. Az 1932-ben létrejött budapesti MEGE (Magyar Exlibrisgyűjtők és Grafikabarátok Egyesülete), majd a szegedi Grafikabarátok Köre után harmadikként 1935-ben, Debrecenben alakult meg az Ajtósi Dürer Céh, amely szervezeten felvállalta a grafika és a kisgrafika ügyét; neves személyiségek csoportosulásával, mint Békés István, Gáborjáni Szabó Kálmán, Nagy József, Vadász Endre és Berei Soó Rezső, a műgyűjtő professzor. Olyan aktivitással dolgoztak, hogy ők adták ki a Magyar Exlibris c. folyóiratot, és rangos kiállításokat rendeztek. A Kisgrafika Barátok Köre tagjai jól ismerik azokat a debreceni és hajdúsági művészeket és alkotásaikat, akik ex librisekkel is foglalkoznak, így Józsa Jánost, Szilágyi Imrét, az ifjabb korosztályból Vincze Lászlót, aki néhány éve még Budapesten dolgozott, és nagyra becsült tagja egyesületünknek.”

Ezt követően röviden és tömören ismertette a hallgatósággal, hogy mit is értünk a „kisgrafika” és az „ex libris” fogalmak alatt, mik a műfaj sajátosságai, milyen értékeket hordoznak, miért gyűjtik őket, valamint néhány érdekességet mondott el a műfaj másfél évszázados fejlődéstörténetéből. Majd ismertette a jelenlévőkkel a Kisgrafika Barátok Köre 50 esztendő történetét, jelenlegi működését.

Mindezek után köszönetet mondott a debreceni Klub vezetőségének és tagságának – elsősorban a főszerző Dr. Lenkey Bélának –, hogy lehetőséget biztosítottak e szép tárlat bemutatására, amelynek a helyszíne a Debreceni Egyetem Élettudományi Épülete Galériája s amely tulajdonképpen az intézmény délkeleti főbejáratának padlótól a tetőzetig üvegfalal beépített tágas és hosszú előcsarnoka. Végül megköszönte a KBK tagjainak: Kerékgyártó László, Kőhegyi Gyula, Ürmös Péter, Varga Péter és Vincze László festő-grafikus művészek önkéntes és önzetlen munkáját, akik megtervezték, technikailag megvalósították, és a helyszínen be is rendezték az impozáns, magas művészi szintű kiállítást.

K. Z.

KISGRAFIKA AZ „ALAGÚT VÉGÉRŐL”

VÉN ZOLTÁN egyre sokasodó kisgrafikai meggyőző lenyomatainak nemcsak az alkotó ragyogó rézmetsző készségének, hanem egyben tanúi fantáziájának, alapos jártasságának kultúránk legeldegottabb ösvényein is. Elég csak az utóbbi hónapok termését áttekinteni, melyek motívumai között szerepel Machiavelli és Pallasz Athéné éppúgy, mint Jákob létrája vagy a neje „kérőit” halomra nyilazó Odisszeusz. Számos ex librisén idézte fel már a festészet, szobrászat legnevezetesebb alkotásainak elemeit is. Ezek sorába tartozik Leonardo milánói Utolsó vacsorájának sajátos humorral átkomponált, szellemes változata, vagy Rembrandt Százforintos lapjának napjainkban is időszerű kisgrafikai példabeszéde.

A nagy elődök szellemisége iránti alázattal nyúl ezekhez a témákhoz és mértéket tartva, a jó ízlés határait át nem lépve tart görbe tükröt a néző elé. 2007 decemberében készült újrólapján ismét a festészet ihlette meg. Belejátszott ebbe a napjainkban eluralkodott bizonytalanság érzése. Manapság ugyanis nemcsak a kisember, hanem a jómódú „menő fejek” is joggal teszik fel a kérdést: Vajon mit hoz a jövő?

Ez a kérdés foglalkoztatta a művészt is, amikor legújabb rézmetszetű lapját elkezdte. Gondolatainak képhez formálása ér-

dekében ezúttal Michelangelo felé fordult: a Sixtusi kápolnában látható freskójának kiragadott részletét hívta segítségül.

A világhíres példaképről el kell mondani, hogy az alkotója II. Gyula pápa megbízásából 1509 és 1511 között teljesen egyedül készítette el a hatalmas freskó-ciklust. Ennek egyik csoportja Krisztus őseit, a másik a prófétákat és szibillákat, a legnagyobb méretű mennyezeti képek pedig a világ teremtését ábrázolják. Vén Zoltán új kisgrafikája a teremtés 4. napját idézi, amikor az Úr megalkotta a Napot, a Holdat és a csillagokat.

A freskón a Teremtő kinyújtott jobbkarja előtt hatalmas gömb: egy születő égitest látszik. Helyette a magyar kisgrafikán rézkarc-technikával készült fekete folt érzékelteti az „alagutat”, melynek végét a művész már látja, ahogyan ezt a grafika saját kezűleg írt jelmondatában jelzi. A politikusok napjainkban gyakran használt szövegét azonban Vén finom iróniával idézi, hiszen az alagút vége – ha ugyan a képmező bal felső sarkában feltűnő pontocskát annak lehet tekinteni – bizony nagyon távol van. Sokkal konkrétabb megfogalmazását a jövőnek a Teremtő balkeze jelzi, ezt azonban művésznünk csak angol nyelven látta jónak kifejezni, azt is csak a semmit érzékeltető balkéz színfoltjába rejtve el.

A világűrbeli helyszín, a felhők birodalmának szellemes érzékeltetését szolgálja a nyomólemezszerű alsó szélének szabálytalan hullámvonala. Az egyenes vonalat száműző Hundertwasser örülne ennek a leleménynek, mely ugyanolyan meglepő újítása Vén Zoltánnak, mint amikor mellőzi a grafika szokásos metszett feliratát. Az alagút végéről saját kezűleg írt biztatása és a Gárdonyitól vett humoros jókívánsága reményt, megnyugvást sugall a drámai látványtól megilletődött nézőnek.

Soós Imre

Vén Zoltán rézmetszete, C2 (2007. dec.)